

Vedlegg 1

Sammendrag for barn

1 Hva denne teksten er

I 2023 bestemte regjeringen at en gruppe eksperter skulle undersøke hvordan adopsjon av barn fra utlandet til Norge har foregått. Denne gruppen ble kalt *Granskingsutvalget for utenlandsadopsjoner*. Dette utvalget er nå ferdig med sine undersøkelser og har skrevet en *rapport* om det de har funnet ut.

Teksten her er et *sammendrag* av denne rapporten, og er skrevet særlig for barn. Her står det om hva adopsjon er, og hvorfor og hvordan adopsjonene har blitt undersøkt. I tillegg blir noe av det viktigste utvalget har funnet ut om adopsjoner av barn fra andre land forklart.

2 Om undersøkelsen

Hva er adopsjon?

Når et barn blir adoptert, betyr det at barnet får nye foreldre og en ny familie. Mange land har ordninger for adopsjon, og i Norge har vi hatt slike ordninger i over hundre år. I noen tilfeller trenger barn et nytt hjem fordi foreldrene er døde eller har forsvunnet. I andre tilfeller er det barnevernet som finner ut at foreldrene ikke tar godt nok vare på barnet, og derfor bestemmer at det skal komme til en ny familie gjennom adopsjon. I noen tilfeller er det foreldrene selv som sier at de ikke kan ta seg av barnet, og derfor bestemmer seg for at barnet skal adopteres bort.

Dersom et land ikke selv klarer å finne foreldre til alle barna som trenger det, kan barna i noen tilfeller få en ny familie i et annet land. Dette kaller vi *utenlandsadopsjon* eller *internasjonal adopsjon*. Siden 1950-årene har over 20.000 barn fra andre land fått nye foreldre i Norge. Særlig fra 1980-årene og frem til 2010 ble mange barn adoptert til Norge fra utlandet. De fleste som har blitt adoptert til Norge har nå blitt voksne.

Målet med en adopsjon skal alltid være å gjøre det som er best for det enkelte barnet. I utgangs-

punktet er det best at barn får vokse opp hos sin egen familie, eller i en annen familie i samme land. Men dersom dette ikke er mulig, har mange land blitt enige om at det kan være bedre for et barn å få en adoptivfamilie i utlandet enn å vokse opp på et barnehjem, selv om det betyr at barnet må flytte til et nytt land.

Hvorfor ble det bestemt at utenlandsadopsjonene skulle undersøkes?

Det er strenge regler som må følges når et barn blir adoptert fra et land til et annet. Dette er blant annet fordi man skal være sikker på at det virkelig er det beste for barnet å bli adoptert. De siste årene har det kommet frem historier om barn som har blitt adoptert fra andre land til Norge, og der noe har blitt gjort galt. Det er flere eksempler på saker hvor det står noe i dokumentene fra adopsjonen som senere har vist seg ikke å være sant. Alle har rett til å vite hvor de kommer fra, og hvem de er, og derfor er det viktig at det som er skrevet om dem, er riktig. I noen tilfeller har barn også blitt adoptert til utlandet selv om de hadde foreldre eller andre i det landet de var født som kunne ta vare på dem.

Når det både i Norge og i andre land har blitt avslørt at det har blitt gjort feil ved noen adopsjoner, er dette veldig alvorlig. Den norske regjeringen bestemte derfor at systemet for adopsjoner til Norge, både de som skjedde for lenge siden, og de som skjer nå, måtte *granskes*. Å granske betyr det samme som å undersøke eller etterforske, og målet er å finne ut hva som har skjedd.

Hva har granskingsutvalget undersøkt?

Granskingsutvalget har undersøkt flere forskjellige ting. Det viktigste er:

- Om alle regler har blitt fulgt når barn har blitt adoptert fra andre land til Norge, eller om det har skjedd noe feil eller ulovlig.
- Om det norske systemet for adopsjon har vært godt nok, og om norske myndigheter har hatt

god nok kontroll med de adopsjonene som har skjedd.

Utvalget har særlig undersøkt adopsjoner fra tolv land. Dette er Bangladesh, Brasil, Chile, Colombia, Costa Rica, Ecuador, Etiopia, Indonesia, Kina, Sri-Lanka, Sør-Korea og Vietnam. Fra noen land, som Bangladesh og Indonesia, har det vært ganske få adopsjoner, og det er lenge siden det har blitt adoptert barn til Norge. Fra andre land, som Sør-Korea og Colombia har det blitt adoptert flere tusen barn, og adopsjonene har skjedd helt frem til nå. Derfor er noen av landundersøkelsene litt grundigere enn andre.

I tillegg til å undersøke hvordan adopsjonene har skjedd, skal granskingsutvalget undersøke hvordan adopterte og adoptivfamilier har blitt tatt vare på i Norge. Utvalget skal også komme med forslag for å gjøre adopsjonssystemet bedre.

Hva betyr det at det har skjedd noe ulovlig?

At noe er *ulovlig*, betyr at man ikke har fulgt de reglene som står i loven.

I Norge har vi en egen adopsjonslov som har regler om adopsjon. Andre land har også adopsjonslover. I tillegg har mange land laget felles regler om adopsjon fra et land til et annet, for eksempel i FNs barnekonvensjon og Haagkonvensjonen fra 1993.

I barnekonvensjonen artikkel 21 er det bestemt at det aller viktigste når barn skal adopteres, er hva som vil være det beste for barnet. For å være sikker på at adopsjon er det beste for barnet, er det mange forskjellige regler som må følges når man adopterer barn fra et annet land. Det er for eksempel regler om at man må være sikker på at barnet ikke har foreldre eller andre som kan ta vare på barnet i det landet barnet er født. Det må undersøkes om adoptivforeldrene kan ta godt vare på et barn. I hver adopsjon skal det sjekkes at dette barnet og disse adoptivforeldrene passer sammen. Det er også regler om at dokumentene som handler om barnet må fylles nøye ut.

Når noen sier at en adopsjon har vært *ulovlig*, kan de derfor mene veldig forskjellige ting. Det betyr ikke det samme som at et barn har blitt kidnappet eller solgt. De kan for eksempel mene at man ikke finner dokumenter som viser om alle undersøkelsene ble gjort slik de skulle, eller at noen har skrevet noe i adopsjonsdokumentene som ikke er riktig. Det er ikke alt som er ulovlig som er like alvorlig. Selv om det står noe feil i et dokument, trenger det ikke å bety at selve adopsjonen er ulovlig.

Hvem sin skyld er det dersom det har blitt gjort noe feil i forbindelse med en adopsjon?

Det er først og fremst de som styrer i landet, altså *myndighetene*, både i Norge og i det landet det adopteres fra, som har ansvar for at adopsjonene blir gjort på en riktig og lovlig måte. De må lage tydelige regler og kontrollere at alle følger dem. I tillegg er det organisasjoner både i Norge og i andre land som hjelper til med adopsjonene, som må følge disse reglene.

Når noen i Norge adopterer et barn, har de ikke mulighet til selv å undersøke alt som skjer i det landet der barnet bor. De må stole på at myndighetene og de organisasjonene som ordner med adopsjonen, gjør ting riktig. Dersom det har blitt gjort noe feil i en adopsjonssak, har adoptivforeldrene som regel ikke visst noe om dette.

Slutter man å være adoptert dersom det har skjedd noe feil i forbindelse med en adopsjon?

Nei. Selv om man finner ut at ikke alle reglene har blitt fulgt i en adopsjon, betyr ikke dette at adopsjonen blir ugyldig. Den som er adoptert vil fremdeles være barnet til sine adoptivforeldre, på samme måte som før.

Har granskingsutvalget undersøkt sakene til alle som har blitt adoptert til Norge?

Nei. Utvalget har først og fremst sett på systemet og reglene om adopsjon, og om myndighetene i Norge har passet godt nok på at reglene blir fulgt. For å undersøke om reglene har blitt fulgt har utvalget sett nøye på noen adopsjonssaker fra ulike land. Men utvalget har ikke hatt tid til å se på alle adopsjonssakene i de landene som er undersøkt.

3 Utvalgets funn fra undersøkelsen

Viktig å vite om utvalgets funn

Utvalget sin viktigste oppgave har vært å finne ut om det har skjedd noe feil eller ulovlig ved utenlandsadopsjoner til Norge. I rapporten skriver derfor utvalget nesten bare om det de har funnet som har blitt gjort feil, og ikke om de tingene som har vært bra.

Selv om utvalget har funnet ut at det har skjedd feil i forbindelse med noen adopsjoner fra et land, betyr dette ikke nødvendigvis at alle adop-

sjonene derfra er ulovlige eller ikke skulle ha skjedd.

Utvalget har undersøkt adopsjoner tilbake til 1950-årene og frem til i dag. Det er mye som har forandret seg på disse årene både i Norge og i andre land. Noen ting som er ulovlig å gjøre i dag, kan ha vært lovlig tidligere.

Hva har utvalget funnet ut om utenlandsadopsjonene til Norge?

Utvalget har funnet ut at det i noen tilfeller har blitt gjort ting som var galt i forbindelse med adopsjon av barn fra utlandet til Norge. Noen feil har vært veldig alvorlige, mens andre ikke har vært like alvorlige. Noen eksempler på veldig alvorlige feil som utvalget har funnet i enkeltsaker er:

- Et barn ble kidnappet og adoptert til Norge.
- En mor ble fortalt at hun kunne få penger dersom hun sa ja til å adoptere barnet sitt til Norge.
- I en sak skrev man med vilje ting som man visste at var feil i dokumentene for å kunne adoptere et barn til Norge.
- Et barn ble adoptert til Norge selv om man mente at dette ikke var det beste for barnet.

I tillegg til feil som man er sikker på at har skjedd, har utvalget også funnet at det i flere tilfeller har vært en *risiko* for feil. *Risiko* betyr det samme som at det er en fare for at noe kan skje, uten at man er sikker på at det kommer til å skje. Utvalget mener at det av ulike grunner har vært risiko for at det har skjedd feil i adopsjoner til Norge, uten at det er helt sikkert om det har skjedd slike feil. Noen eksempler på dette er:

- I flere tilfeller har norske adopsjonsorganisasjoner avtalt med barnehjem eller andre organisasjoner at de skal få et pengebeløp som henger sammen med hvor mange barn som blir adoptert til Norge. Dette kan ha skapt en fare for at noen barn ble adoptert fordi noen tjente penger på det, og ikke fordi det var det beste for barnet.
- Det har blitt adoptert barn til Norge fra flere land som har vært i en vanskelig situasjon, for eksempel på grunn av krig. Det kan da være vanskelig å undersøke godt nok om barna har

foreldre eller annen familie i hjemlandet som kan ta vare på dem.

For å unngå at det skjer feil i adopsjoner må både myndighetene og de organisasjonene som hjelper med adopsjoner gjøre de kan for å passe på at risikoen for feil er så liten som mulig. Utvalget mener likevel at de i flere tilfeller ikke har gjort så mye som de burde for å sikre at alt blir gjort riktig.

Noen eksempler på at utvalget mener at adopsjonsorganisasjonene har gjort feil er:

- I noen tilfeller har adopsjonsorganisasjonene gitt pengegaver til barnehjem og andre organisasjoner på en måte som ikke følger reglene for hvordan dette skal gjøres. Blant annet har det vært en kobling mellom hvor mye penger organisasjonene har gitt, og hvor mange barn som ble adoptert til Norge.
- Adopsjonsorganisasjonene har ikke alltid fortalt norske myndigheter om viktige ting, for eksempel om de pengegevarene de har gitt, eller når de har blitt klar over at det har skjedd feil i enkeltsaker.
- Adopsjonsorganisasjonene har ikke alltid undersøkt godt nok hva de som jobber med adopsjonene i utlandet har gjort i forbindelse med adopsjonene.

Noen eksempler på at utvalget mener at norske myndigheter har gjort feil er:

- Norske myndigheter har sagt ja til å adoptere barn fra flere land uten å gjøre gode nok undersøkelser av hvordan adopsjonssystemet deres fungerer.
- Norske myndigheter har sagt ja til å adoptere barn fra land hvor det har vært vanskelig å vite sikkert hvor barna kommer fra, for eksempel fordi det har vært krig i landet.
- Norske myndigheter har ikke stanset adopsjoner fra land, selv om de fikk vite at det var risiko for feil og ulovligheter i adopsjonssystemet i landet.
- Norske myndigheter har ikke kontrollert godt nok hva organisasjonene som hjelper med adopsjoner har brukt penger på i utlandet.
- Norske myndigheter har ikke lest adopsjonsdokumentene fra utlandet nøye nok, og har ikke kontrollert godt nok at ting har blitt gjort riktig i hver enkelt adopsjon.